

ضوابط و موازین بهره برداری از علم ژنتیک در امر درمان

از دیدگاه فقه امامیه

زهرآ خوش نیت^۱

مقدمه: انسان سالیان درازی را سپری کرد تا از راز میان تکثیر و زاد و ولد میان نباتات آشنا شود. در حالی که این راز در کتب پیشین آسمانی مثل تورات و انجیلا آن چنان جایگاهی ندارد. نمی دانم چرا و به چه دلیل خداوند کریم قرآن را از این نظر یک استثنا قرار داد، ولی هرچه هست چیزی جز معجزه الهی آن نیست که هر روز واقعیتی تازه از دل آزمایشات پیچیده کشف می شود و آنگاه تازه مسلمانان متوجه می شوند که چرا خداوند در آیه فلان می فرماید که گیاهان با هم ازدواج می کنند؟

شاید روزگاری خود مسلمانان جواب درستی برای این مسائل نداشتند و تاریخ علم ژنتیک بیش از دوست سال نیست. تازه این علم به دو دسته کلی انسانی و حیوانی و گیاهی تبدیل شده است که در هر دو مورد سالیان بسیار دور خداوند کریم در قرآن مبین اشارت فرموده بود و مسلمانی که به دنبال مطالعه آن نبود طبعاً چیز زیادی از خواندن این آیات به دست نمی آورد و تنها برای ثوابش آن را قرائت می کرد، ولی امروز با پیشرفت علم و تکنولوژی و فناوری های پیشگام در عرصه نانو تکنولوژی آگاهی ما را نسبت به درک قرآن افزوده است .. وبا پیشرفت علوم هرروز پرده از اسرار آفرینش شگفت انگیز بشر بر میدارد هر کدام درسی از خداشناسی است که ما را به خداشناسی دعوت مینماید و به پروردگار حکیم راهنمایی میکند. علم ژنتیک یکی از ان علوم است که بشر به ان دست پیدا کرده و هرروز شگفتیهای ان بیشتر آشکار میشود . در این رهگذر سوال این است که ایا خداوند اجازه دخالت انسان در این امور را داده است یاخیر ؟ این امور از موارد ممنوعه است که برای دخالت کنندگان این حوزه مجازات در نظر گرفته شده واز مصادیق فساد در ارض میباشد ؟ واگر مجاز شمرده شده ایا در کلیه حوزه ها بدون هیچ محدودیتی انسان ازاد میباشد کنجکاو می نموده ودر صورت توانایی دخالت وبدون هیچ ملاحظه باسلیقه خودتغییرات دلخواه را بوجود آورد؟ هدف از این مقاله پاسخ به این سوالات واحصائ نظرات کارشناسان دینی در این حوزه می باشد.

روش تحقیق : مقاله حاضر یک مطالعه مروریست، که براساس جستجو در مقالات معتبر علمی اینترنتی و منابع کتابخانه ای و نظر علمای اعلام و مراجع اعظام تقلید گردآوری شده است

یافته ها: وگتتی است در سال ۱۹۰۰ میلادی کشف مجدد قوانین ارائه شده از سوی مندل، توسط «درویس»، «شرماک» و «کورنز» باعث شد که نظریات او مورد توجه و قبول قرار گرفته و مندل به عنوان پدر علم ژنتیک شناخته شود. با حدود گذشت یک قرن از کشفیات مندل در خلال سال های ۱۹۷۱ و ۱۹۷۳ در رشته زیست شناسی مولکولی و ژنتیک که اولی به بررسی ساختمان و مکانیسم عمل ژن ها و دومی به بررسی بیماری های ژنتیک و پیدا کردن درمانی برای آن ها می پرداخت، ادغام شدند و رشته ای به نام مهندسی ژنتیک را به وجود آوردند که طی اندک زمانی توانست رشته های مختلفی اعم از پزشکی، صنعت و کشاورزی را تحت الشعاع خود قرار دهد و دیدگاه های مختلف عصر حاضر را

^۱ دانشجوی کارشناسی دانشکده پرستاری ارتش

به خود اختصاص دهد. مهندسی ژنتیک و بیوتکنولوژی در چند سال اخیر توانسته منشأ خدمات ارزنده ای برای نوع بشر باشد. علم ژنتیک برای تشخیص و درمان بیماریها و تکثیر و تغییر صفات وراثتی کاربرد دارد و علیرغم مخالفت علمای اهل سنت با کار برد این علم در مورد انسان دانشمندان شیعه باتکیه برادله استنباط احکام برگرفته از مکتب اهل بیت علیهم السلام با رد دلایل و ایرادات اهل سنت راه بهربرداری از این علم نوپارا در راه سعادت و کمال بشر فراهم آوردند.

بنابراین علم ژنتیک علم نوپایی است که از تاریخچه آن سالیان درازی نمی‌گذرد و همین تاریخچه مختصر هم نشان می‌دهد که چقدر دانشمندان برای اثبات آن به بشر مغرور علم‌زده پوزیتیویسمی از دو قرن پیش تاکنون زحمت کشیده‌اند، اما آیا ما می‌توانیم اقرار کنیم که این علم برای ما هم تازگی دارد؟! بله اساس شناخت DNA و ساختار ژنوم انسان و نباتی یافته‌های تحقیقاتی دانشمندان است، ولی مبانی ژنتیک تماما در قرآن کریم بیان شده بود و امروز با مطالعه علم ژنتیک هم جای افسوس دارد که چرا کاشفان این علم یکی از ما نبود؟! و هم جای شغف و شور دارد برای این که انسان تازه می‌فهمد: که

۱- خداوند چقدر دانا و کریم است. او در معجزه خود مطالبی را بیان فرمود که هزاران سال بعد کشف شده و برای مردم عین آب زلال پند دهنده است.

۲- درک معانی آیات قرآن که مصادیق علمی آن کشف شده راحت‌تر است.

۳- انسان به عظمت خدا و کتابش ایمان می‌آورد.

۴- نشان می‌دهد که قرآن نه تنها در هزار و چهارصد سال پیش، بلکه اکنون هم تعدی می‌طلبد و میدان رزم را همیشه خالی می‌بیند. تمام کسانی که در طول تاریخ بر علیه قرآن کتاب نوشتند. هرگز با متن قرآن نتوانستند مقابله کنند، بلکه تنها فحاشی و افترا بستند که بعدها خودشان هم به عجز خود اعتراف کردند.

۵- به حقیقت این آیه می‌شود ایمان آورد که «ذلک الكتاب و لاریب فیه هدی للمتقین» (بقره/ ۲)

۶- قرآن با علوم روز منافات ندارد و این بدان معنی نیست که قرآن کتاب علمی صرف است، بلکه قرآن تأییدکننده علم است و علم تنها چاشنی دانش کتاب آسمانی قرآن برای فهم بشر نادان و برای هدایت انسان آزاده است. «لا رطب و لا یابس الا فی کتاب مبین»، بنابراین از سرگذشت دانشمندان علم ژنتیک بیش از دو قرن نمی‌گذرد و در حقیقت رسیدگی به ابعاد کامل علمی و شناخت DNA و ژنوم انسان و حیوان و گیاهان بیش از یک قرن هم نمی‌گذرد و مطالعات کامل ژنی و نقشه کامل ژنوم انسان و گیاهان و حیوانات به کمتر از سی سال پیش بر می‌گردد.

نتیجه: علم ژنتیک برای تشخیص و درمان بیماریها و تکثیر و تغییر صفات وراثتی کاربرد دارد و علیرغم مخالفت علمای اهل سنت با کار برد این علم در مورد انسان دانشمندان شیعه باتکیه برادله استنباط احکام برگرفته از مکتب اهل بیت علیهم السلام با رد دلایل و ایرادات اهل سنت راه بهربرداری از این علم نوپارا در راه سعادت و کمال بشر فراهم آوردند. و آنچه که از پاسخها نتیجه میشود این است که علم ژنتیک مانند سایر علوم وسیله‌های در دست انسان است که اگر فردی آن را در خدمت به انسان به کار گیرد خوب است و اگر این علم برای خیانت به ادمی باشد بد است. و این امری عام است و در مورد سایر اشیا نیز صادق است و فرقی بین این علم و سایر علوم نیست همانطور که ذکر شد اساس کار ژنتیک بر اساس تولید مثل و نقش زوجین در تعیین وراثت صفات است که خداوند کریم در قرآن مبین نه تنها در مورد انسان، بلکه در مورد گیاهان و حتی چیزهای دیگری که ما نمی‌دانیم نیز ارائه کردند که می‌تواند تولید مثل جنسی و بروس‌ها، میکروب‌ها، باکتری‌ها، قارچ‌ها و نماتدها و انواع حشرات و ... باشد لذا با پیشرفت علم قرآن تنها کتابی است که به‌روزتر

می‌شود. بر عکس تورات و انجیل که اعتقاد به تخت بودن زمین و جایی به نام پایان دنیا داشتند و بیچاره گالیله را مجبور به غلطی کردند انداختند، اما قرآن کتاب شگفتی‌هاست. کتابی که هر روز معجزه تازه‌تری را به همراه دارد. به درستی اگر کسی بخواهد در مورد علوم طبیعی یا همین ژنتیک و مبانی علم ژنتیک در قرآن و اسلام بنویسد. مطمئناً جلدی قطور و یا چند جلد کتاب خواهد شد. بضاعت اندک ما و حوصله کم این همایش اجازه اوراق بیشتر را نمی‌دهد. در آخر تأکید می‌کنم که بر عکس رشاد خلیفه که هر چیز و ناچیزی را به قرآن و آیاتش می‌بست تا توجیه کند که فلان علم را قرآن پیش‌بینی کرده بود، قرآن نیازی به این اراجیف ندارد. قرآن کتاب صرف علمی نیست. کتابی انسان‌ساز است که در کلیه علوم انسانی و طبیعی و حتی ریاضی و علوم دیگر چاشنی‌های غافلگیرکننده مانند شاه بیت غزل دارد که خواننده را متحیر و دانشمند را متواضع می‌کند. کتابی است سرشار از رمز و راز که با کشف هر پدیده‌ای، زوایای اعجاز بیشتری را از خود نشان می‌دهد و خداوند خود بهتر می‌داند که چه فرمود و چه ساخت.

کلمات کلیدی: ژنتیک - درمان - احکام - قرآن